

Francuski književni hit koji je snažno utjecao na srednjovjekovlje napokon na hrvatskom

Pjesma o Rolandu junački je spjev o bici 778. godine u klancu Roncevaux na sjeveru Španjolske. Prvo remek-djelo francuske književnosti, spjev od 4002 stiha, sa starofrancuskog je preveo Mate Maras

Početak ove godine pojavilo se nekoliko bizarnih članaka o kratkotrajnoj suradnji Kanye Westa i Paula McCartneyja. Tema tih tekstova bili su potpuno neupućeni komentari s Twittera. Jedan je mladi korisnik napisao: "Ne znam tko je taj McCartney, ali Kanye mu je poklonio karijeru", a drugi: "Obožavam kad Kanye baci svjetlo na nepoznate umjetnike."

U ovim ubrzanim i površnim vremenima postalo je lako odrasti bez ikakvog susreta s kolosom poput McCartneyja, koji je, povrh svega, još živ. A koliko li je tek lako nikad se ne upoznati s bitnim dijelovima povijesti koji su se dogodili tamo negdje daleko iza nas, prije Drugog, pa i Prvog svjetskog rata, Francuske i Američke revolucije, renesanse ili Gutenberga?

VERZIJA IZ OXFORDA Suočeni s radnim rasporedom rijetko kad imamo snage i vremena zaviriti u prošlost, no u njoj se skrivaju naši počeci i geneza europskog mentaliteta, ali, začudno, i dio političke strukture te iste svakodnevice koju danas živimo. U tom pogledu "Pjesma o Rolandu" dragocjen je tekst.

"La Chanson de Roland" epski je i junački spjev temeljen na bici koja se odvila 778. godine u klancu Roncevaux na sjeveru Španjolske, u doba Karla Velikog, i smatra se prvim remek-djelom francuske književnosti. Kako je izvornik zasigurno izgubljen, oksfordski tekst iz knjižnice Bodleian uzima se kao referentan jer je najstariji od svih pronađenih inačica tog spjeva.

Sačuvana verzija iz Oxforda najvjerojatnije je napisana tristočetna godinu poslije navedene bitke, samim krajem 11. stoljeća, kad je i prilagođena tom kasnijem vremenu koje je donijelo novog neprijatelja – omraženog Saracena iz muslimanskog Jeruzalema, dostojnu zamjenu za Baska sa sjevera Španjolske koji je bio originalni neprijatelj u bici, i nije imao veze s islamom. To je već doba Prvog križarskog rata, kad papinska briga postaje i

širenje kršćanskog svijeta i toliko željeno preuzimanje Svete zemlje iz muslimanskih ruku.

STROGA STRUKTURA "Pjesma o Rolandu" vjerojatno je nastala kao nacionalni ep koji je trebao ohrabriti Francuze u osvajanjima moćnih islamskih kraljevstava. Osim što je za potrebe ranog ratnog marketinga promijenjen neprijatelj, produženo je i trajanje same opsade, pa tako umjesto jednogodišnjeg izleta Karla Velikog (koji je došao na poziv kako bi

SPJEV IMA SVE ŠTO TREBA ZA DOBRO ŠTIVO: NETOČNU VERZIJU POVIJESTI, DRŽAVOTVORNI ŠARM I KATARZU KAŽNJAVANJA ZLOČESTOGA GANELONA

ugušio ustanak u Zaragozi, i nije je uspio osvojiti, što povijesni izvori podupiru) u epskoj pjesmi opsada traje čak sedam godina a islamski je neprijatelj u potpunosti pobijeden.

Spjev je sadržajno jasan i strogo strukturiran, tako da je pojedinosti nemoguće izbaciti a da se ne naštetiti cjelini. Karlo Veliki i njegova vojska, umorni od rata, prihvate izdašnu mirovnu ponudu muslimanskog kralja. Glasnik koji treba neprijatelju javiti kako je ponuda prihvaćena očuh je hrabrog ratnika Rolanda, Ganelon,

koji odavno mrzi svog pastorka i zavidi mu, te saracenskim glasnicima pomaže postaviti zasjedu Karlovoj zalaznici, koju će Roland predvoditi.

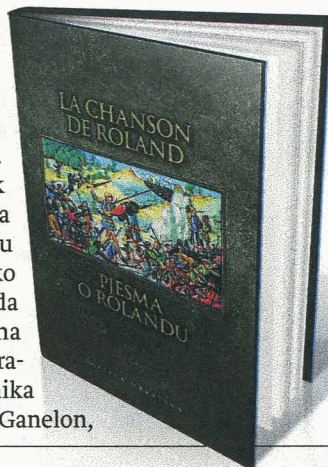
On umire herojskom smrću mučenika, no prije toga zapuše u svoj bjelokosni rog Olifant i poziva glavninu vojske Karla Velikog koja se osvećuje za njegovu pogibiju, pobjeđuje Saracene i kažnjava izdajicu Ganelona.

Ova chanson de geste (ili junačka pjesma) iskrivila je povijesne činjenice kako bi prikazala cara kao gorljivog i svetog branitelja kršćanstva koji je u osobnoj vezi s Bogom, a njegova nećaka Rolanda kao čarobno smionog viteza u službi feudalnog poretka.

KLAUS KINSKI Spjev od 4002 stiha napokon je preveden i kod nas, sa starofrancuskog na hrvatski, vrsnim perom nagrađenog i iskusnog prevoditelja Mate Marasa. Originalan asonantni deseterac uglavnom je održan i u hrvatskom prijevodu, osim kad se mjestimice javlja dvanaesterac kako se ne bi reducirao pjesnički govor. Inače su se ovi stihovi slušali praćeni glazbom, a izvodili bi ih putujući pjevači.

Legenda o Rolandu bila je izuzetno popularna, a tijekom srednjeg vijeka proširila se cijelom Europom, i prenosila sve do 19. stoljeća. Pjesnik Ludovico Ariosto napisao je 1532. poemu "Bijesni Orlando", skladatelj Jean-Baptiste Lully 1685. operu "Roland", a tematizira se i danas, primjerice u romanu "Povjerljivi agent" Grahama Greena (koji je pod utjecajem benzedrina napisao u 6 tjedana), ili u filmu "La chanson de Roland" iz 1978. s Klausom Kinskim kao Rolandom, ili pak u romanesknom serijalu "Tamni toranj" Stephena Kinga. Dakle, radi se o umjetničkom djelu koje je snažno označilo cijeli srednji vijek, a inspirativno je i danas.

Matičino izdanje "Pjesme o Rolandu" ima divan miris (što je zapravo postalo rijetko u modernom izdavaštvu), a sâm spjev posjeduje sve što je potrebno za sjajno štivo: netočnu i prilagođenu verziju povijesti, državotvorni šarm i katarzu pruženu raščetvorenjem zločestoga Ganelona – jer "tko god izda, nek se tim ne gizda".

"Pjesma o Rolandu", Matica hrvatska, 2015., preveo i priredio Mate Maras, 324 str./300 kuna